

економічно вигідним, бо вони дуже рано починають допомагати по господарству). В цих країнах зростає чисельність населення, саме тому за законами самоорганізації спостерігається неминуча міграція бідного населення із зон високого демографічного тиску, в зони низького демографічного тиску.

В Євросоюзі можуть різко загостритися внутрішні протистояння між багатством і бідністю, елітами і відщепенцями; а також зовнішні протиріччя: наслідком економічного процвітання центру стають зростаюча залежність та знедолення периферії.

Інтереси економічних центрів не мають ні просторових, ні галузевих меж, вони проникають в усі сфери суспільної діяльності інших країн (економіку, мораль, спосіб життя та ін.) не враховуючи інтересів периферії. Це призводить до того, що збільшуються диспропорції у виробництві та рівні життя людей, а також все більше послаблюються механізми самозахисту окремих найбідніших країн та регіонів. Природно, що у відповідності до законів самоорганізації, фінансові ресурси іноземних інвесторів направляються переважно у високоприбуткові сфери з найшвидшим оборотом капіталів. Це забезпечує швидке повернення капіталів і процентів, і сприяє росту економічної могутності розвинутих країн. Нав'язані насильницьким чином "слаборозвинутих країнам галузі і сфери економічної діяльності за допомогою певних систем опитування, збуту продукції та інших механізмів призводять до зростання відставання цих країн від економічних центрів, підпорядкування їх економіки" [11,35].

Суспільство представляє собою складну дисипативну систему, яка містить і детерміністичні, і стохастичні елементи. Детерміністичними елементами суспільства виступають соціальні інститути, які мають доступ до влади та завдають організуючого впливу, спрямованого на свідоме підтримання стабільності всієї системи. Стохастичні елементи соціальної системи – це "окремі особистості в процесі їх самореалізації, першоджерелом якого є суперечність між бажаним та існуючим і які, будучи реальним включенням людини в соціальні процеси, в певні періоди нестійкості суспільства здатні спричинити зміни на макрорівні"[5,90].

Що стосується України, то з одного боку, вона географічно розташована в Європі, має високий інтелектуальний і технологічний потенціал, а з іншого має майже непрацюючу економіку й низький рівень життя. Низькі показники конкурентоспроможності України не дозволяють приймати на рівних участь у глобалізаційному та євроінтеграційному процесах..

Як показує досвід країн Латинської Америки, що розбухають за критеріями ВВП, але вони як і раніше жебракують; "без успішного входження в глобальну економіку. Ці країни втрачають головне – "можливість використовувати плоди економічного зростання для підвищення життєвого рівня народу" [8,17].

Що стосується політичного устрою в Україні, можна відмітити, що олігархія в політиці "проростає" з ієрархічної структури українського соціуму і є своєрідною формою його самоорганізації. Зрозуміло, що за таких обставин реальний демократичний розвиток України та її інтеграція в ЄС серйозно ускладнюються. Але, як свідчить досвід Італії, Іспанії, Португалії, Греції, типологічно подібні різновиди плюралістичної олігархії можуть згодом успішно адаптуватися до вимог демократичного розвитку [9, 36].

Власники українського капіталу виконують більше роль рантьє, продаючи на Захід сировину і не вкладаючи коштів у розробку наукомістких технологій, які дають конкурентні переваги на світовому ринку. Немає сумніву, що Українська продукція взагалі не зможе конкурувати на світовому ринку без розвитку фундаментальної науки і форсування на цій основі наукомістких технологій. Це породжує замкнуте коло: велика наука - це доля лише декількох країн, найбільш економічно розвинених, а без прогресу науки і наукомістких технологій Україна залишається неконкурентоспроможною.

Не вирішуються питання активізації Українського капіталу і при формуванні спільних підприємств із зарубіжними суб'єктами, тому що найбільш активну роль в економічному процесі у такому випадку відіграє іноземний вільний капітал. Це забезпечує перерахування за кордон процентів на капітал завдяки економічному зростанню спільних підприємств. Такий характер співробітництва з монополіями згубно впливає на платіжний баланс України, на процес нагромадження в цілому, стримує можливості розвитку їх науково-технічного і технологічного прогресу, ресурсного забезпечення. Усе це "посилює залежність від зовнішніх інвесторів, негативно позначається на здатності самостійного вибору" [11,35].

Відповідно до самоорганізаційних процесів що відбуваються в Європі, просування в напрямі європейської інтеграції - найкращий зовнішній легітимізатор внутрішньої ситуації в Україні і, зокрема, особливого становища фінансово промислових груп. Проте, для того щоб українські ФПГ стали визнаною Європою формою самореалізації приватного та корпоративного капіталу, останнім потрібно пройти ще значний шлях, який передбачає внутрішню модернізацію, налагодження принципово нових форм взаємовідносин із державою, оптимізацію власної присутності в політиці, "встановлення ефективної системи вирішення корпоративних конфліктів і, зрештою, демонстрацію західним партнерам амбіцій та потенціалів, здатних сприяти модернізації української економіки, суспільства в цілому"[9, 36].

Сьогодні передові країни будують соціальну ринкову економіку, але не ринкове, а справедливе суспільство, законами світового розвитку стають самоорганізаційні закони, згідно з якими здійснюється глобалізація та євроінтеграція.

Проте в соціумі ще існує феномен хаосу, якій в суспільному й міжнародному житті зовсім не означає щось недетерміноване, неконтрольоване і непередбачуване, нестабільне й безладне. Трансформації в Україні “не були синхронізовані, органічно пов'язані, інтегровані з глобальними трансформаціями. Це парадоксально допомогло Україні уникнути ряду глобальних ударів. Глобальні трансформації мають характер рушійної сили, яка потенційно могла б використовуватись і в Україні” [1,13].

Важливим аспектом цього “порядку в хаосі” є перманентна трансформація “правил гри”, - актуальних кодів керування світовими процесами. Нові цінності, організаційні схеми і принципи “підбивають колишні старі інституції, знецінюючи звичні коди влади” [6,310].

Українські державні лідери не зуміли “зрозуміти характер і суть величезної метаструктури розвитку, якою є процес світової глобалізації і інтеграції. Тому наші внутрішні трансформації були і тепер є злякисними і негативними для України, їх називають “радикальними реформами” лише ті, кому це вигідно і хто сьогодні цинічно гордиться тим, що він є олігархом” [1,12].

Процеси переходу від порядку до хаосу відбувалися в Україні, коли вона після проходження точки біфуркації, якої можна вважати проголошення незалежності, і потрапила у атрактор, який мав ознаки “дикого” капіталізму і приводить до створення кланово-олігархічного правління.

Протилежності порядку й хаосу однаково згубні для людини й людства. Усе нове народжується через хаос, який у кризовій біфуркаційній зоні надає можливість відійти від попередньої траєкторії розвитку й переключитися на якісно новий атрактор. Самоорганізаційні процеси відбуваються таким чином, що Україна вступає до нового атрактору, до нового порядку, і найбільш ймовірно що цей атрактор приведе Україну до вступу в Євросоюз.

Висновки

- в основі євроінтеграції лежать самоорганізаційні процеси;
- економічні центри для збереження регулюючого статусу розширюють і посилюють сферу свого впливу, залучаючи до своїх систем нові країни;
- відповідно до самоорганізаційних процесів що відбуваються в Європі, просування в напрямі європейської інтеграції - найкращий зовнішній легітимізатор внутрішньої ситуації в Україні і, зокрема, особливого становища фінансово промислових груп;
- Україна вступає до нового атрактору, який, найбільш ймовірно приведе Україну до вступу в Євросоюз.

Перспективи подальших наукових досліджень

- ✓ аналіз організаційних та самоорганізаційних процесів у сфері вищої освіти та науки

Джерела

1. Білорус О. Глобальні трансформації і розвиток України в період незалежності //Політична думка. – 2001. - № 3. С.: 9- 13.
2. Гутник В. Интеграционное сотрудничество российских регионов с Евросоюзом //Проблемы теории и практики управления. 2005. - № 2. - С.:32-40
3. Иноземцев В. Кузнецова Е. Возвращение Европы. В поисках идентичности : европейская социокультурная парадигма // Мировая экономика и международные отношения . – 2002. - № 6. – С.: 3-14
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. под науч. Ред. О.И. Шкаратана. – М.:ГУВШЭ, 2000. – 608 с.
5. Нестеренко Г.О. Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. - 140 с.
6. Ожеван М. Синергетика як дискурс сучасної глобалістики // Sententiae: наукові праці Спілки дослідників модерної філософії (Паскалівського товариства) 2004. Спецвипуск № 1. «Феномен раціональності» - С.: 307 - 311
7. Ожеван М.О. Україна перед викликами постмодерну // Постмодерн: переоцінка цінностей. Збірник наукових праць. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2001. – С.:115-142
8. Пахомов Ю. Сравнительный социогенез и управляемость экономическими и социальными процессами в Украине и России //Общество и экономика. 2001. - № 11-12. - С.:232-238.
9. Сушко О., Лісничук О. Українські фінансово-промислові групи в політико –економічних процесах //Економічний часопис ХХІ.- С.: 33-37
10. Уткин А. Кто управляет мировой экономикой? (Итоги и тенденции мирохозяйственного развития) // Проблемы теории и практики управления. – 2000. № 3. - С.: 12- 16
11. Фащевський М., Чернюк Л. Геоелектронний потенціал розвитку продуктивних сил України //Економіка України 2002. - № 7. - С.:32-37.

Стаття надійшла 24.03.2006 р.